

Link article (Style APA): Halian, I. M. (2022). Value contradictions in personal axiogenesis. *Insight: the psychological dimensions of society*, 7, 11–23. DOI: 10.32999/2663-970X/2022-7-2

Link article (Style DSTU 8302: 2015): Halian, I. M. Value contradictions in personal axiogenesis. *Insight: the psychological dimensions of society*, 2022, 7, 11–23. DOI: 10.32999/2663-970X/2022-7-2

UDC 159.923.2

Value contradictions in personal axiogenesis

Ціннісні суперечності в аксіогенезі особистості

Received: February 15, 2022

Accepted: June 17, 2022

Halian Ihor Mykhailovych

Doctor of Psychological Sciences,
Full Professor,

Department of Theoretical
and Practical Psychology

Lviv Polytechnic National University

halyan@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7257-6477>

Галян Ігор Михайлович

доктор психологічних наук, професор,
кафедра теоретичної

та практичної психології
Національний університет

“Львівська політехніка”

halyan@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7257-6477>

Abstract

The purpose of the publication is to analyze the essence of contradictions in the system of personal values at the initial stages of one's professional formation. Methods. Both the value preferences and value contradictions of an individual were studied using the method of O. Fantalova "The level of correlation between "value" and "accessibility" in various life spheres" modified (keeping basic values) for our study. Results. The study involved 110 first-year students of higher education institutions having various specializations. The research methodology was based on the vision of personality as an open and dynamic system that self-organizes and self-develops. Its functional characteristics are meanings and values as backbone components of personality. The value preferences of young people were analyzed in terms of median indicators of the importance of value, its experience, and striving for implementation. Contradictions in the systems of students' value orientations were established. The level of individual self-actualization is fundamental for the depth of experiencing value contradictions. Conclusions. The value system of students is aimed at achieving their goals and self-actualization. Contradictions in

Анотація

Метою публікації є аналіз змісту суперечностей в системі цінностей особистості на початкових етапах її професійного становлення. Методи. Ціннісні переваги, як і ціннісні суперечності особистості, вивчалися за допомогою методики О. Фанталової "Рівень співвідношення "цінності" і "доступності" в різних життєвих сферах", модифікованої (із збереженням змісту базових цінностей) для нашого дослідження. Результати. У дослідженні взяли участь 110 осіб, що вступили на перший курс закладів вищої освіти різної спеціалізації. Методологічною основою дослідження стало уявлення про особистість як відкритої, динамічної системи, що самоорганізовується та саморозвивається. Її функціональними характеристиками є смисли і цінності як системотвірні компоненти особистості. Досліджено ціннісні переваги молодих людей за медіальними показниками важливості цінності, її переживання та прагнення до реалізації. Виявлено суперечності в системах ціннісних орієнтацій здобувачів вищої освіти. Засадничою для глибини переживання ціннісних суперечностей є рівень самоактуалізації особистості. Висновки. Система цінностей здобувачів вищої освіти спрямована на

the personal axiological system are caused by the lack of structuring in its subsystems. Structuring criteria comprise the significance of value, the degree of its experience by an individual and readiness for its implementation. We believe that the depth of value contradictions is related to personal self-actualization. We assume that the higher the level of self-actualization, the less the depth of experiencing value contradictions, and vice versa. Analysis of particularities of contradictions in the axiosystem can contribute to the establishment of a basis for personal development focused on maximum self-actualization. Studying the intrinsic value core in young people at the initial stage of their professional development and in a situation of complexity and uncertainty seems promising.

Keywords: axiogenesis, value contradictions, meaning, value significance, value accessibility, experience.

Introduction

The development of the human value system is a complex and internally controversial process. The reassessment of life goals, meanings, and values usually constitutes the essence of an individual's self-determination. Despite the possible hardships in case of unsettled value contradictions, it is necessary to pay attention to their developmental function. Thus, when an individual involves his potential opportunities to solve value contradictions, there is a transition to new, more complex levels of his functioning (L. Bozhovych): it is laid the sense-making basis of personality being that, together with life orientation and motivation, determines the direction of his axiogenesis and self-actualization (Morohin, 2003; Fantalova, 1993).

Commenced by Neo-Kantian transcendental axiology (Lotze, Cohen, Windelband, Rickert), Neo-Hegelian ontological axiology (Scheler, N. Hartmann, Brentano), Post-Cartesian phenomenological tradition (Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty), and other philosophical axiological traditions, axiogenesis have achieved a new wide discourse in post-Soviet countries. The term "axiological psychology" (B. Bratus) appeared for the first time in 1990. This means the emergence of a new branch of humanitarian psychology focused on studying the subjective-value sphere. It is based on existential-humanistic psychology (A. Maslow, K. Rogers, V. Frankl, A. Längle, and others), hermeneutical-phenomenological psychology (F. Vasyliuk, V. Zinchenko, V. Romanets, T. Tytarenko, N. Chepelieva, and others), and cultural-historical psychology (L. Vyhotskyi, O. Asmolv, D. Leontiev,

реалізацію ними власних цілей та самореалізацію. Суперечності в аксіосистемі особистості є наслідком неструктурованості її підсистем. Критеріями структурування є значущість цінності, ступінь її переживання особистістю та готовність до реалізації. Вважаємо, що глибина ціннісних суперечностей пов'язана із самоактуалізацією особистості. Припускаємо, що чим вищий рівень самоактуалізації, тим менша глибина переживання ціннісних суперечностей і, навпаки. Вивчаючи особливості суперечностей в аксіосистемі, можна з'ясувати підґрунтя особистісного розвитку людини, спрямованого на досягнення оптимального рівня її самоактуалізації. Перспективним видається дослідження внутрішнього ціннісного ядра в молодих людей на початковому етапі професійного становлення, в ситуації складності та невизначеності.

Ключові слова: аксіогенез, ціннісні суперечності, сенс, значущість цінності, доступність цінності, переживання.

Вступ

Розвиток системи цінностей людини є складним та внутрішньо суперечливим процесом. Переоцінка життєвих цілей, смислів і цінностей зазвичай становить зміст самовизначення особистості. Попри можливі негаразди за умови невирішення ціннісних суперечностей, усе ж потрібно акцентувати на їх розвивальній функції. Адже під час розв'язання ціннісних суперечностей із залученням особистістю своїх потенційних можливостей відбувається перехід на нові складніші рівні її функціонування (Л. Божович), закладається смислотвірна основа буття особистості, що разом зі спрямованістю та мотивацією життєдіяльності визначають напрямок її аксіогенезу й самоактуалізації (Морогін, 2003; Фанталова, 1993).

Будучи започаткованими неокантіанською трансценденталістською аксіологією Лотце, Когена, Віндельбанда, Ріккерта, неогегельянською онтологічною аксіологією Шелера, Гартмана, Brentano, посткартезіанською феноменологічною традицією Гуссерля, Хайдегера, Мерло-Понті та іншими філософськими аксіологічними традиціями, питання аксіогенезу отримали новий широкий дискурс у країнах пострадянського простору. Уперше в 1990 році з'являється термін "аксіологічна психологія" (Б. Братусь), що позначає появу нової галузі гуманістичної психології, спрямованої на вивчення суб'єктивно-ціннісної сфери. Засадничими для

M. Huseltseva, and others). As Z. Karpenko rightly notes, they collectively emphasize the role of interiorization and exteriorization in the overall process of axiogenesis and cover the mechanisms of mutual determination of the external and internal aspects of the psyche through the individual's self-identification as a subject of creative life (Karpenko, 2009).

The relevant branch of psychology was further developed in Ukraine and presented by the studies of M. Boryshevskiy (Boryshevskiy, 2010), Z. Karpenko (2021), H. Radchuk (2014), O. Zavhorodnia (2007), I. Halian (2016; 2017; 2021), V. Mytsko (2013), and others. The researchers are interested in the issue's substantive, functional, and structural aspects. The multifaceted concept of "conceptual reality", which highlights both "conceptual structures" and "conceptual systems", has become an indicator of the unity of the ontological, phenomenological, and activity aspects (Leontiev, 2003; Vasyliuk, 1984).

Nowadays, interest in axiogenesis intensifies the incoherence of the society in which a person is, people's dynamic aspirations in the hope of having a dreamy wish, and disappointment in socio-political expectations. Therefore, contradictions in the value system and their role in personal axiogenesis are focal points. The issue of self-change, which is characteristic of the higher levels of axiogenesis, when a person is its active subject, is also relevant (Halian, 2016).

The purpose of research is to analyze the essence of contradictions in the personal value system at the initial stages of one's professional formation.

Methodology and methods

The research methodology relies on the vision of personality as an open and dynamic system that self-organizes and self-develops. Its functional characteristics – meanings and values – determine the "field" of consciousness. At the same time, values and meanings are the backbone components of an individual. The formed system of values in all its diversity refers to ensuring the psychological well-being of a young person. These provisions are reflected in the studies by M. Rokeach; (1979), Sh. Schwartz (2021), K. Rogers (1964), A. Maslow (Maslow, 1982), V. Frankl (2000), A. Längle (2003), M. Yanytskyi (2000), Z. Karpenko (2021), G. Radchuk (2014), O. Zavhorodnia (2007), I. Halian (2016; 2017; 2021), S. Kalishchuk (2020), M. Orap, N. Akimova & Ya. Kalba (2021), A. Meloian,

неї стали екзистенційно-гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, А. Ленгле та ін.), герменевтико-феноменологічна психологія (Ф. Василюк, В. Зінченко, В. Роменець, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.), культурно-історична психологія (Л. Виготський, О. Асмолов, Д. Леонт'єв, М. Гусельцева та ін.). Як слушно зауважує З. Карпенко, сукупно вони акцентують на ролі процесів інтеріоризації та екстеріоризації в цілісному процесі аксіогенезу, розкривають механізми взаємної детермінації зовнішнього та внутрішнього боків психіки в спосіб самоконституювання особистості як суб'єкта життєтворчості (Карпенко, 2009)

Подальший розвиток цей напрям психології отримав в Україні і представлений дослідженнями М. Боришевського (2010), З. Карпенко (2021), Г. Радчук (2014), О. Завгородньої (2007), І. Галяна (2016; 2017; 2021), В. Мицька (2013) та ін. Дослідників цікавить змістовий, функціональний та структурний аспекти питання. Показником єдності онтологічного, феноменологічного та діяльнісного аспектів стало багатогранне поняття "смилова реальність", що увиразнює як "смилові структури", так і "смилові системи" (Леонт'єв, 2003; Василюк, 1984).

Сьогодні зацікавленість питаннями аксіогенезу підсилює суперечливість соціуму, у якому перебуває людина, зміна прагнень людей у надії отримати мрійливе бажане, розчарування в соціально-політичних очікуваннях. А тому головними постають питання суперечностей у системі цінностей, їх ролі в аксіогенезі особистості. Актуальності також набувають питання самозмін, що характерні для вищих рівнів аксіогенезу, коли людина є його активним суб'єктом (Галян, 2016).

Мета публікації – аналіз змісту суперечностей у системі цінностей особистості на початкових етапах її професійного становлення.

Методологія та методи

Методологічною основою дослідження є у явлення про особистість як відкриту, динамічну систему, що самоорганізовується та саморозвивається. Її функціональні характеристики – смисли й цінності – визначають "поле" свідомості. Водночас цінності та смисли

R. Belozorova & A. Shelepun (2021), O. Blynova & K. Kruhlova (2021).

Both the value preferences and value contradictions of personality were studied using the method of O. Fantalova "The level of correlation between "value" and "accessibility" in various life spheres" modified (keeping basic values) for our study. In particular, we have added those that expand the value sphere of young people to basic universal values presented in the methodology of O. Fantalova (1992). They concern religion, mercy, self-actualization, and the desire for recognition.

Indicators of mode (Mo) and median (Me) were the diagnostic criteria of the respondents' system of value preferences. The mode indicates the central tendency of the sample's preferences, the strength, intensity, and depth of influence of a particular value. The median makes it possible to estimate the prevalence and probability that a particular value can take a leading position in the sample's value hierarchies.

The diagnostic criterion of the contradiction in the value system was the difference between the rank of median values (r_{Me}) of the value significance (cognitive component) and the ranks of the median values of its (value) experience (emotional component) and the desire to realize the value (behavioral component).

Results

The period of professional training is a milestone in a young person's life since it is the time of the formation of his personality

є системотвірним компонентом особистості. Сформована система цінностей у всій своїй різноманітності стосується забезпечення психологічного благополуччя особистості молодій людині. Ці положення відображені в дослідженнях М. Рокича (1979), Ш. Шварца (2021), К. Роджерса (1964), А. Маслоу (1982), В. Франкла (2000), А. Ленгле (2003), М. Яницького (2000), З. Карпенко (2021), Г. Радчук (2014), О. Завгородньої (2007), І. Галяна (2016; 2017; 2021), С. Калішук (2020), М. Орап, Н. Акімової і Я. Кальби (2021), А. Мелоян, Р. Белозьорової і А. Шелепун (2021), О. Блинової і К. Круглова (2021).

Ціннісні переваги, як і ціннісні суперечності особистості, вивчалися за допомогою методики О. Фанталової "Рівень співвідношення "цінності" і "доступності" в різних життєвих сферах" (Фанталова, 1992), модифікованої (зі збереженням змісту базових цінностей) для нашого дослідження. Зокрема, до стандартних базових загальнолюдських цінностей, представлених у методиці О. Фанталової (1992), ми додали ще ті, які розширювали зміст ціннісної сфери молодих людей. Вони стосувалися питань віросповідання, милосердя, самореалізації, прагнення до статусного визнання.

Діагностичними критеріями системи ціннісних переваг респондентів слугували показники моди (Mo) і медіани (Me). Мода вказує на центральну тенденцію переваг вибірки, силу, інтенсивність і глибину впливу тієї чи іншої

Table 1. Descriptive statistics for indicators of the youth value preferences

Таблиця 1. Описова статистика для показників ціннісних переваг молоді

Parameters Параметри	Descriptive statistics Описові статистики						
	min	max	X	δ	D	A	E
Value points Значення цінності	1.50	14.00	8.08	3.424	11.726	.023	-.736
Value experience Переживання цінності	2.00	12.50	8.02	2.918	8.515	-.179	-.591
Desire to realize value Прагнення реалізувати цінність	1.00	13.00	8.05	3.244	10.528	-.515	-.207

Notes: min – minimum value; max – maximum value; X – arithmetic mean; δ – standard deviation; D – dispersion; A – asymmetry; E – excess.

Примітки: min – мінімальне значення; max – максимальне значення; X – середнє арифметичне; δ – стандартне відхилення; D – дисперсія; A – асиметрія; E – ексцес.

and professional and personal self-determination. An academic, liberal and creative environment is the basis for such development. It forms a higher and autonomous level of the system of values, which is inherently contradictory and dynamic.

The value preferences of young people traditionally comprise love, recognition, freedom, and self-actualization. They are predictable enough as young people enter a period of self-determination in various spheres of life. According to the research findings, at the time of admission to a higher education institution, students regard the value of “obtaining sound academic background” as very significant: they strongly experience it and strives to realize it (Importance>Experience< Realization).

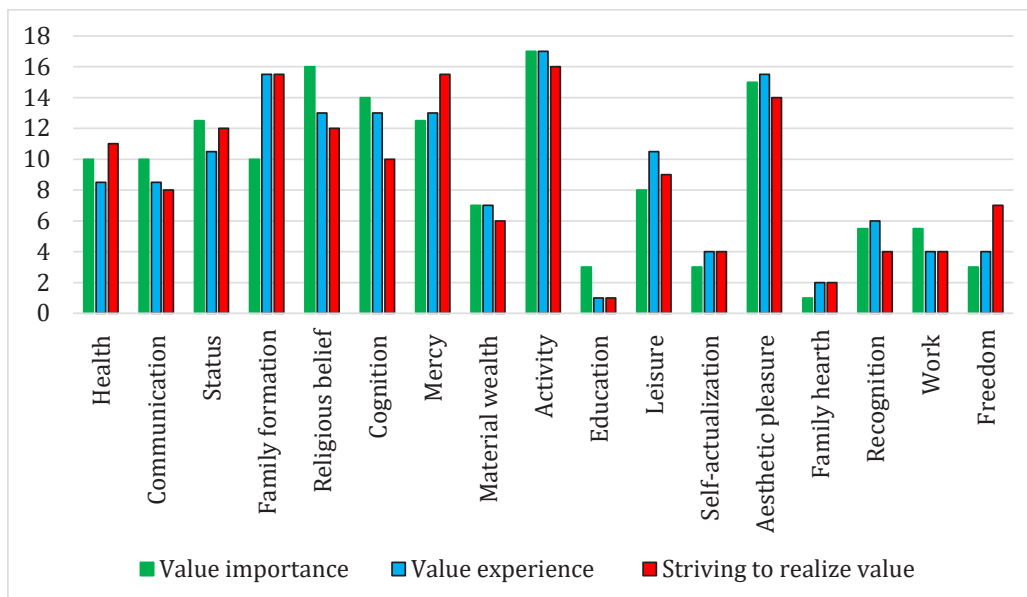
Having enrolled at a higher education institution for various reasons (“own desire”, “parents forced”, “could not enter anywhere else”, “did not want to be in the army”, “wanted to enjoy student life”, etc.), most of the participants have the idea of the need and importance of obtaining a sound academic background.

цінності. Медіана дає змогу оцінити поширеність та ймовірність, з якою та чи інша цінність може зайняти провідну позицію в ціннісних ієрархіях вибірки.

Діагностичним критерієм суперечності в системі цінностей стала різниця рангу медіальних значень (r_{Me}) значущості цінності (когнітивний компонент) з рангами медіальних значень її (цінності) переживання (емоційний компонент) та прагнення до реалізації цінності (поведінковий компонент).

Результати

Період професійного навчання – важливий етап у житті молодого людини, оскільки в цей час відбувається реальне становлення її особистості, професійне та особистісне самовизначення. Зasadничим для такого розвитку є академічне ліберальне і творче середовище. У ньому формується вищий, автономний рівень системи цінностей, яка за своєю сутністю суперечлива й динамічна.

Notes: The histogram is built on median values for each value area, calculated according to ranked indicators of value importance (from 1 to 17).

Fig. 1. Histogram of the rank indicators of the value preferences of young people by the median of value importance, experience, and striving for implementation

Примітки: гістограма побудована на значеннях медіан для кожної ціннісної сфери, розрахованих за ранговими показниками важливості цінності (від 1 до 17).

Рис. 1. Гістограма рангових показників ціннісних переваг молодих людей за медіальними значеннями важливості цінності, її переживання та прагненням до реалізації

Freedom as independence in deeds and actions is significant and full of experiences for the respondents. Moreover, they seek freedom and independence in their deeds, actions, and thoughts (Importance<Experience<Realization). Striving for freedom is often associated with the release from parental care, and striving for independence in deeds and actions is explained by a desire to demonstrate and prove one's individuality and have the edge on fellow students.

The subjects consider family relationships crucial for themselves and they have strong emotional experiences in this regard (Importance<Experience=Realization). This indicates the respondents' dissatisfaction with the relevant aspect of the value domain. It is essential for them to develop their abilities and have an issue with the fullness of self-actualization (Importance<Experience=Realization).

At the initial stage of study in a higher education institution, there are growing contradictions in the value orientation systems of most first-year students. We associate the mentioned fact with a significant change in the social situation of the development of young people. At the same time, during the first months of study, there is an awareness and resolution of contradictions in the system of their value orientations that arose before admission to the higher education institution.

Most of all, young people seek to win a position in life that will ensure respect and recognition of people (Importance<Experience<Realization) and help to influence the environment. However, they do not have extreme experiences related to the relevant life sphere. The obtained results confirm a slight discrepancy between subjective experiences and personal meanings in this sphere of life. In other words, the subjects do not experience it as the most necessary at the time.

Value "religious belief" is also controversial for young people. Without attaching importance to it, they still seek to "somehow" realize it (Importance>Experience>Realization). Such discrepancy is due to the easy availability of vital value under consideration. A lower indicator of experiencing this value, and even lower in terms of realization, indicates a not too deep insight into it. Young people often "visit" the church for the sake

Традиційно ціннісні переваги в молодих людей окреслюються любов'ю, визнанням, свободою та самореалізацією. Це цілком передбачувані тренди, позаяк молоді люди вступають у період самовизначення в різних життєвих сферах. Як засвідчили результати дослідження, на момент вступу до закладу вищої освіти цінність "отримання якісної освіти" здобувачами усвідомлюється як дуже значуща, сильно переживається ними і прагне бути реалізованою (Важливість>Переживання<Реалізація).

Вступивши до закладу вищої освіти з різних мотивів ("власне бажання", "батьки змусили", "більше нікуди не зміг би вступити", "не хотів йти в армію", "хотів насолодитися студентським життям" тощо), більшість досліджуваних усе ж уявляють собі необхідність та значущість отримання якісної освіти.

Значущою та сповненою переживань для респондентів є свобода, як незалежність у вчинках і діях. Водночас вони прагнуть свободи та незалежності у своїх вчинках, діях і думках (Важливість<Переживання<Реалізація). Якщо прагнення свободи часто пов'язане зі звільненням від опіки батьків, то прагнення до незалежності у вчинках і діях пояснюється бажанням показати й довести свою несхожість на інших і виокремитися із потоку однокурсників.

Досліджувані вважають родинні стосунки дуже важливими для себе й досить сильно переживають щодо них (Важливість<Переживання=Реалізація). Це засвідчує незадоволеність у респондентів вказаного аспекту ціннісної сфери. Значущим для них є розвиток своїх здібностей, а також переживання щодо повноти самореалізації (Важливість<Переживання=Реалізація).

На початковому етапі навчання в закладі вищої освіти зростають суперечності в системах ціннісних орієнтацій більшості першокурсників. Пов'язуємо означене з істотною зміною соціальної ситуації розвитку юнаків і дівчат. Водночас у період перших місяців навчання відбувається усвідомлення і вирішення суперечностей у системі їх ціннісних орієнтацій, що виникли напередодні вступу до закладу вищої освіти.

of appearance rather than conviction. Thus, they are still eager to implement it in a certain way (“that is common”, “I act as parents do”).

Not too young people are eager to “enjoy the beauty”: theatre, art pieces, and the beauty of nature. The subjects barely care about this sphere of life and do not consider it particularly significant for themselves (Importance>Experience>Realization).

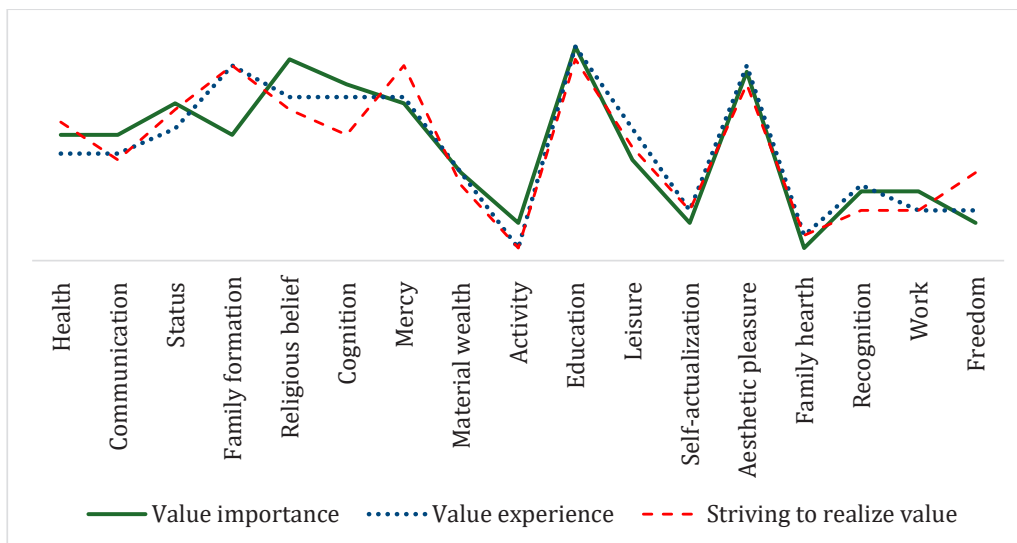
Young people are naturally worried about getting a fancy job that would fully satisfy them emotionally ($r_{Me} = 4$; $r_{Mo} = 2.5$). Given they lack a degree (training start), they are not yet engaged in job search, and therefore, this area has not yet become too important to them (Importance>Experience=Implementation). Material standing as value is not a priority (though not indifferent) for most young people at the beginning of their training (Importance=Experience>Realization). However, this is not a controversial value because young people have the opportunity to overlap work and study.

Thus, the presented results demonstrate the orientation of young people to themselves, their own goals, interests, self-actualization and to achieve a proper position in society and family hearth. A degree of inconsistency between

Найбільше молоді люди прагнуть завоювати таке становище в житті, яке забезпечить повагу і визнання людей (Важливість <Переживання>Реалізація) і допоможе впливати на оточення. Проте надмірних переживань, пов’язаних із цією життєвою сферою, у них не спостерігається. Отримані результати засвідчують наявність незначної розбіжності між суб’єктивними переживаннями й особистісними смислами щодо цієї життєвої сфери. Тобто вона не переживається в цей момент життя досліджуваних як найнеобхідніша.

Цінність “віра в Бога” теж суперечлива для молодих людей. Не надаючи їй ваги, вони все ж прагнуть “якось” її реалізувати (Важливість>Переживання>Реалізація). Таку розбіжність ми пояснюємо легкою доступністю цієї життєвої цінності. Нижчий показник переживання вказаної цінності, а ще нижчий щодо реалізації, засвідчує не надто глибоке її розуміння. “Відвідування” молоддю церкви нерідко відбувається задля “треба”, а ніж із переконання. Тим паче, що в певний спосіб (“так заведено”, “батьки йдуть і я йду”) вони все ж прагнуть її реалізувати.

Не надто молоді люди прагнуть “насолотжуватися прекрасним”: театром, творами мистецтва, красою природи. Досліджувані не

Fig. 2. Correlation of rank indicators of value importance, experience, and striving to realize
Рис. 2. Співвідношення рангових показників значущості цінності, її переживання та прагнення реалізувати

the importance of values and their accessibility and the striving for realization, which is found in the above findings, is not a destructive process. It should be interpreted as personal conceptual potential, which was discussed in our previous studies (Halian, 2016).

Discussion

The process of meeting one's own needs does not go without interaction with surrounding objects. Some of them are useful, necessary for people, that is, able to meet their needs, and others are harmful or unnecessary. It is the useful objects that usually belong to the valuable ones (Maslow, 2003: 245). However, the value objectification of reality is much greater than the actual needs through which it is realized. The subjective choice among the alternatives offered by the environment at the stage of basic orientation in personal meanings is fundamental for value formation (Halian, 2016).

The scientific literature contains different views on the nature of value. Thus, A. Maslow considers the concept of "value" as "meeting human needs" (Maslow, 2003: 245). V. Hrytsenko & T. Smotrova interpret value as an idea that determines the goal-setting of human activity (Hrytsenko & Smotrova, 2005: 45). A. Petrovskiy and V. Petrovska regard value as a motive of the subject's self-conception system (Petrovskiy & Petrovska, 2000: 5).

Value is presented in the considerations of G. Allport as a particular personal meaning (Allport, 1998: 133), as a conscious meaning of life – in the scientific works by B. Bratus (Bratus, 1985: 26), and as a conscious and accepted meaning of one's life – by O. Asmolov (Asmolov, 2002: 358). R. Shakurov associates value with an attractive thing that determines positive emotional attitudes (Shakurov, 2003: 20)

Consequently, on the one hand, values are the forms of satisfaction of basic human needs allowed in a particular society. On the other hand, these are generalized human beliefs about the goals and norms of their behavior, containing historical experience and expressing the meaning of the culture of an ethnic group and all humanity in a concentrated manner (Morohin, 2003: 109). These are orientations available in the conscience of every person with which he compares his actions

особливо переживають щодо цієї життєвої сфери й не вважають її особливо значущою для себе (Важливість>Переживання>Реалізація).

Природньо, що молоді люди переживають щодо отримання цікавої роботи, яка повністю задовольняла б їх емоційно ($r_{Me} = 43n$; $r_{Mo} = 2.5$). З огляду на відсутність у них вищої освіти (початок навчання), пошуком роботи вони ще не зайняті, а отже, ця сфера ще не стала для них надто значущою (Важливість>Переживання=Реалізація). Не є для більшості юнаків і дівчат на початку навчання пріоритетним (хоча й не байдужим) матеріальний статок як цінність (Важливість=Переживання>Реалізація). Проте, це не є суперечливою цінністю, позаяк молоді люди мають можливість для одночасного навчання і праці.

Отже, у представлених результатах простежується спрямованість молодих людей на себе, власні цілі, інтереси, самореалізацію, на досягнення належного соціального становища в суспільстві та родинний затишок. Деяка неузгодженість між важливістю цінностей та їх доступністю і прагненням до реалізації, що представлена в презентованих вище результатах, не є деструктивним процесом. У ньому радше варто шукати, бачити смислотвірний потенціал особистості, про що йшлося в наших попередніх дослідженнях (Галян, 2016).

Дискусія

Процес задоволення власних потреб людини не обходиться без взаємодії з об'єктами довкілля. Одні з них є корисними, потрібними для людей, тобто здатними задовольняти їхні потреби, інші – шкідливими або непотрібними. Саме корисні об'єкти, зазвичай, належать до цінних (Маслоу, 2003: 245). Однак ціннісна предметність дійсності є набагато більшою за ті актуальні потреби, через які вона усвідомлюється. Засадничим для формування цінності є суб'єктивний вибір з-поміж запропонованих довкіллям альтернатив на етапі базового орієнтування в особистісних смислах (Галян, 2016).

У науковій літературі знаходимо різні погляди на природу цінності. Так, А. Маслоу поняття "цінність" розглядає як "задоволення

(Bodrov et al., 2001: 97). Values connect the cognitive and motivational spheres through conceptual constructs and integrate them into a single conceptual sphere by giving personality integrity (Tykhomandrytska & Dubrovska, 1999: 81).

However, a conceptual construct is subjective, and therefore, the same objects determine different ideas of subjects about them. In addition, objective value often contradicts the subjective desires of a person. Thus, it raises value dissonance, which complicates value choices, moving a person to make similarly controversial decisions. Only if values are transformed into personal meanings (Asmolov, 2002) this contradiction can diminish or disappear. Personal meaning is an individualized reflection of reality, which expresses the person's attitude to those objects for the sake of which his activities and communication are initiated (Asmolov, 2002: 350). Meaning crystallizes the personal attitude to an object embodied in its essence. The difference between meanings and values is that the latter state the correspondence of subjects not to actual needs but human capabilities, which become "tense" through values (Halazhynskiy, 2002: 181).

Mastering the value experience forms the value orientations that regulate the subject's behavior in the most significant situations of his activity. However, you should not fall into a value collision created through substituting such concepts as "value orientation" and "orientation to values". It is not the same thing. Orientation to values is a personal attitude to external guidelines, norms, and customs, and value orientation is an internal component of the individual's consciousness and self-awareness. Value orientation is the outcome of choice or the preference a specific value. Value choice is accompanied by subjective experiences. Under differences in subjective experiences and personal meanings, direction and sign of subjective experiences, not personal meaning, change (Asmolov, 2002: 352).

The process of establishment and resolution of internal contradictions is a criterion of axiogenesis as a leading position in personality structure. Personal axiogenesis sets one's orientation and attitude to reality. Therefore, by studying contradictions in the personal value system, you can establish prerequisites for its development.

людських потреб" (Маслоу, 2003: 245). В. Гриценко та Т. Смотровва в цінності вбачають уявлення, яке зумовлює цілепокладання людської діяльності (Гриценко & Смотровва, 2005: 45). А в А. Петровського та В. Петровського цінність є мотивом системи самоставлення суб'єкта (Петровський і Петровський, 2000: 5).

Цінність як певний особистісний сенс представлена в міркуваннях Г. Олпорта (Олпорт, 1998: 133), як усвідомлений сенс життя – у наукових розвідках Б. Братуся (Братусь, 1985: 26), а як усвідомлений та прийнятий людиною сенс її життя – в О. Асмолова (Асмолов, 2002: 358). Р. Шакуров пов'язує цінність із привабливим предметом, що детермінує позитивні емоційні ставлення (Шакуров, 2003: 20)

Отже, цінності, з одного боку, це форми допустимого в певному соціумі задоволення базових потреб людини. З іншого боку – це узагальнені уявлення людей про цілі та норми своєї поведінки, що містять історичний досвід і концентровано виражають сенс культури окремого етносу та всього людства (Морогін, 2003: 109). Це наявні у свідомості кожної людини орієнтири, з якими вона зіставляє свої дії (Бодров та ін., 2001: 97). Через смислові утворення цінності зв'язують когнітивну й мотиваційну сфери, інтегрують їх у єдину смислову сферу, надаючи особистості певної цілісності (Тихомандрицька і Дубровська, 1999: 81).

Проте, смислове утворення є суб'єктивним за своєю природою, а отже, одні й ті самі об'єкти детермінують різні уявлення суб'єктів про них. Крім того, часто об'єктивна цінність суперечить суб'єктивним бажанням людини. А тому виникає ціннісний дисонанс, що ускладнює ціннісний вибір, спонукаючи людину приймати такі ж суперечливі рішення. Лише за умови трансформації цінностей в особистісні смисли (Асмолов, 2002) ця суперечливість може зменшуватися чи зникнути загалом. Особистісний смисл – індивідуалізоване відображення дійсності, що виразно ставлення людини до тих об'єктів, заради яких розгортається її діяльність і спілкування (Асмолов, 2002: 350). У смислі кристалізується ставлення людини до предмету, втілене в його значенні. Відмінність смислів від цінностей є в тому, що останні констатують відповідність

The level of personal self-actualization is an indicator of such development. Self-actualized people are not devoid of internal contradictions, since the process of self-actualization does not mean zero problems. Self-actualization is the need for self-fulfillment not without problems, but through overcoming difficulties (Maslow, 2003), the process of awareness and solving real problems. Consequently, self-actualization is usually regarded as a mechanism of personal development that frees an individual from a deficit of growth problems and neurotic problems in life.

Conclusions

The value system of students is aimed at achieving their goals and self-actualization. Contradictions in the personal axiological system are caused by the lack of structuring in its subsystems. Structuring criteria comprise the importance of value, the degree of its experience by an individual and readiness for its implementation. We believe that the depth of value contradictions is related to personal self-actualization. We assume that the higher the level of self-actualization, the less the depth of experiencing value contradictions, and vice versa. Analysis of particularities of contradictions in the axiosystem can contribute to the establishment of a basis for personal development focused on maximum self-actualization.

The study of the intrinsic value core in young people at the initial stage of professional formation and in a situation of complexity caused by Russian aggression seems promising.

References

- Asmolov, A. (2002). *Psihologija lichnosti: Principy obshchepsihologicheskogo analiza* [Personality psychology: principles of general psychological analysis]. Moscow: Smysl; IC "Akademija" [in Russian].
- Blynova, O., & Kruhlov, K. (2021). Subjective social well-being of employees with different socio-economic status. *Insight: the psychological dimensions of society*, 6, 57-71. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2021-6-5> [in Ukrainian].
- Bodrov, V., Lozhkin, G., & Pljushch, A. (2001). Nelinejnaja model' motivacionnoj sfery lichnosti [Non-linear model of the motivational personality sphere]. *Psihologicheskij zhurnal*, 22(2), 90-100 [in Russian].

предметів не актуальним потребам, а можливостям людини, які через цінності стають "напруженими" (Галажинський, 2002: 181).

Засвоєння ціннісного досвіду формує ціннісні орієнтації, які регулюють поведінку суб'єкта в найбільш значущих ситуаціях його активності. Проте, не варто потрапляти в ціннісну колізію, створену підміною таких понять як "ціннісна орієнтація" і "орієнтація на цінності". Це не одне й теж. Орієнтація на цінності – певне ставлення особистості до зовнішніх настановлень, норм і звичаїв, а ціннісна орієнтація є внутрішнім компонентом свідомості та самосвідомості особистості. Ціннісна орієнтація – результат вибору, переваги певної цінності. Ціннісний вибір супроводжується суб'єктивними переживаннями. За розбіжності суб'єктивних переживань та особистісних смислів змінюється спрямованість і знак суб'єктивних переживань, але не особистісний смисл (Асмолов, 2002: 352).

Процес становлення і вирішення внутрішніх суперечностей є умовою аксіогенезу як провідної позиції в структурі особистості. Аксіогенез особистості визначає зміст її спрямованості та ставлення до дійсності. Тому, вивчаючи суперечності в системі цінностей особистості, можна розкрити передумови її розвитку. Показником такого розвитку є рівень самоактуалізації особистості. Самоактуалізовані люди не позбавлені внутрішніх суперечностей, оскільки процес самоактуалізації не передбачає відсутності проблем. Самоактуалізація – це потреба самоздійснення не без проблем, а через подолання труднощів (Маслоу, 2003), процес усвідомлення та розв'язання реальних проблем. Саме тому, самоактуалізацію, зазвичай, розглядають як механізм розвитку особистості, який звільняє людину від дефіциту проблем зростання і від невротичних проблем життя.

Висновки

Система цінностей здобувачів вищої освіти спрямована на реалізацію ними власних цілей та самореалізацію. Суперечності в аксіосистемі особистості виникають внаслідок неструктурованості її підсистем. Критеріями структурування є: значущість цінності, ступінь її

- Boryshevskiy, M. (2010). *Doroha do sebe. Vid osnov subiektnosti do vershyn dukhovnosti: monohrafiia* [The way to yourself. From the fundamentals of subjectivity to the heights of spirituality: a monograph]. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].
- Bratus', B. (1985). *Nravstvennoe soznanie lichnosti* [Moral consciousness of an individual]. Moscow: Znanie [in Russian].
- Vasiljuk, F. (1984). *Psihologija perezhivaniya (analiz preodoleniya kriticheskikh situacij)* [Experience psychology (analysis of coping critical situations)]. Moscow: MGU [in Russian].
- Galazhinskij, Je. (2002). *Sistemnaja determinacija samorealizacii lichnosti* [Systemic determination of personality self-actualization]. (Dis. d-ra psihol. nauk). Barnaul [in Russian].
- Halian, I. (2016). *Tsinnisno-smyslova samorehuliaciia osobystosti: geneza ta mekhanizmy funkcionuvannia* [Value-conceptual self-regulation of personality: genesis and mechanisms of functioning]. Drohobych: Red.-vydav. viddil DDPU im. Ivana Franka [in Ukrainian].
- Halian, I. (2017). Methodological Bases of Distinguishing Types of Value-Sense Self-Regulation in Future Teachers. *Science and education. Academic Journal of South National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky. Psychology*, 9/CLXII. 36–41. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-9-6>
- Halian, I. (2018). Motyvatsiino-tsinnisni determinanty profesiinoho stanovlennia maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Motivational and value determinants of professional development of future physical education teachers]. *Nauka i osvita. Naukovo-praktychnyi zhurnal Pivdennoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K.D. Ushynskoho. Psykholohiia*, 3. 36-42 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2018-3-5>
- Halian, I., Popovych, I., Nesin, Y., Zavatskyi, Y., Vashchenko, I., Muliar, O., & Marchenko, A. (2021). Experimental Research of the Sense-Value Regulation of Future Teachers in Academic and Professional Activity. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(4), 509-523. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/495>
- Gricenko, V., & Smotrova, T. (2005). *Cennostnye orientacii i sklonnost' k deviantnomu povedeniju* [Value orientations and inclination to deviant behavior]. *Psihologicheskij zhurnal*, 26(6), 44-58 [in Russian].
- Zavorodnia, O. (2007). *Doslidzhennia tsinnisnoi sfery khudozhno obdarovanykh studentiv* [Study of the value sphere of artistically gifted students]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota*, 12, 76-80 [in Ukrainian].
- Kalishchuk, S. (2020). Conceptualization of the existential-system model of reorganization

переживання особистістю та готовність до реалізації. Вважаємо, що глибина ціннісних суперечностей виявляється в рівні самоактуалізації особистості: що вищий рівень самоактуалізації, то менша глибина переживання ціннісних суперечностей і, навпаки. Вивчаючи особливості суперечностей в аксіосистемі, можна з'ясувати підґрунтя особистісного розвитку людини, спрямованого на досягнення оптимального рівня її самоактуалізації.

Перспективним видається дослідження внутрішнього ціннісного ядра в молодих людей на початковому етапі професійного становлення та в ситуації складності, спричиненої російською агресією.

Список використаних джерел

- Асмолов, А. Психология личности: Принципы общепсихологического анализа. Москва: Смысл; ИЦ "Академия". 2002.
- Блинова О., Круглов, К. Суб'єктивне соціальне благополуччя співробітників з різним соціально-економічним статусом. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*, 2021. 6, 57-71. DOI: 10.32999/2663-970X/2021-6-5
- Бодров, В., Ложкин, Г., Плющ А. (2001). Нелинейная модель мотивационной сферы личности. *Психологический журнал*, 22(2), 90-100.
- Боришевський, М. Дорога до себе. Від основ суб'єктності до вершин духовності: монографія. Київ: Академвидав. 2010.
- Братусь, Б. Нравственное сознание личности. Москва: Знание. 1985.
- Василюк, Ф. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций). Москва: МГУ. 1984.
- Галажинский, Э. Системная детерминация самореализации личности. (Дис. д-ра психол. наук). Барнаул. 2002.
- Галаян, І. Ціннісно-сміслова саморегуляція особистості: генеза та механізми функціонування. Дрогобич: Ред.-видав. відділ ДДПУ ім. Івана Франка. 2016.
- Halian, I. Methodological Bases of Distinguishing Types of Value-Sense Self-Regulation in Future Teachers. *Science and education. Academic Journal of South National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky. Psychology*, 2017. 9/CLXII. 36-41. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-9-6>
- Галаян, І. Мотиваційно-ціннісні детермінанти професійного становлення майбутніх учителів фізичної культури. *Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південноукраїнського національного педагогічного університету*

- of the individual's worldview: the introduction of ontological dominants. *Insight: the psychological dimensions of society*, 3, 11-27. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2020-3-1>
- Karpenko, Z. (2021). *Axiological Personology in Ukraine*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Leont'ev, D. (2003). *Psihologija smysla: priroda, stroenie i dinamika smyslovoj real'nosti* [Psychology of meaning: nature, structure and dynamics of meaning reality]. Moscow: Smysl [in Russian].
- Maslou, A. (2003). *Motivacija i lichnost'* [Motivation and personality]. Sankt-Peterburg: Piter [in Russian].
- Maslou, A. (1982). *Samoaktualizacija* [Self-actualization]. In: Gippenrejtser, Ju., & Puzyrej, A. (Red.). *Psihologija lichnosti. Teksty* (s. 108-118). Moscow: MGU [in Russian].
- Meloian, A., Belozorova, R., & Shelepun, A. (2021). Perfectionism as a phenomenon of personal development of a modern student. *Insight: the psychological dimensions of society*, 6, 11-27. DOI: 10.32999/2663-970X/2021-6-2 [in Ukrainian].
- Mytsko, V. (2013). *Aksiopsychologichni osoblyvosti profesiinoho stanovlennia maibutnikh psykholohiv* [Axiopsychological features of professional development of future psychologists]. *Problemy humanitarnykh nauk: zb. nauk. prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 31, 40-51 [in Ukrainian].
- Morogin, V. (2003). *Cennostno-potrebnostnaja sfera lichnosti* [Value-need sphere of personality]. Tomsk: TGPU [in Russian].
- Olport, G. V. (1998). *Lichnost' v psihologii* [Personality in psychology]. Moscow: KSP+; Sankt-Peterburg: Juventa [in Russian].
- Orap, M., Akimova, N., & Kalba, Ya. (2021). Subjective well-being and anxiety level during the COVID-2019 crisis: a study in Ukrainian adolescence. *Insight: the psychological dimensions of society*, 6, 28-39. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2021-6-3>
- Petrovskij, A., & Petrovskij, V. (2000). *Kategorial'naja sistema psihologii* [Category system of psychology]. *Voprosy psihologii*, 5, 3-18 [in Russian].
- Radchuk, H. (2014). *Aksiopsychologhiia vyshchoi shkoly* [Axiopsychology of a high school]. Ternopil: TNPU [in Ukrainian].
- Rogers, C. R. (1964). Toward a Modern Approach to Values. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 68, 160-167.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: Free Press.
- Schwartz, S., & Bardi, A. (2001). Value Hierarchies Across Cultures: Taking a Similarities Perspective. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 268-290.
- імені К.Д. Ушинського. *Психологія*, 2018, 3, 36-42. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2018-3-5>
- Halian, I., Popovych, I., Nesin, Y., Zavatskyi, Y., Vashchenko, I., Muliar, O., Marchenko, A. *Experimental Research of the Sense-Value Regulation of Future Teachers in Academic and Professional Activity. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 2021. 13(4). 509-523. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/495>
- Гриценко, В., Смотров, Т. *Ценностные ориентации и склонность к девиантному поведению. Психологический журнал*, 2005. 26(6). 44-58.
- Завгородня, О. *Дослідження ціннісної сфери художньо обдарованих студентів. Практична психологія та соціальна робота*, 2007. 12, 76-80.
- Каліщук, С. *Концептуалізація екзистенціально-системної моделі реорганізації «картини світу» особистості: введення онтологічних доміант. Інсайт: психологічні виміри суспільства*, 2020. 3, 11-27. DOI: 10.32999/2663-970X/2020-3-1
- Karpenko, Z. *Axiological Personology in Ukraine*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego. 2021.
- Леонтьев, Д. *Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности*. 2-е, испр. изд. Москва: Смысл. 2003.
- Маслоу, А. *Мотивация и личность*. Санкт-Петербург: Питер. 2003.
- Маслоу, А. *Самоактуализация*. In: Гиппенрейтер, Ю., & Пузырей, А. (Ред.). *Психология личности. Тексты* (с. 108-118). Москва: МГУ. 1982.
- Мелоян, А., Белозорова, Р., Шелепун, А. *Перфекціонізм як феномен розвитку особистості сучасного студента. Інсайт: психологічні виміри суспільства*, 2021. 6, 11-27. DOI: 10.32999/2663-970X/2021-6-2.
- Мицько, В. *Аксиопсихологічні особливості професійного становлення майбутніх психологів. Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2013. 31, 40-51.
- Морогин, В. (2003). *Ценностно-потребностная сфера личности*. Томск: ТГПУ.
- Олпорт, Г. В. *Личность в психологии*. Москва: КСП+; Санкт-Петербург: Ювента. 1998.
- Орап, М., Акімова, Н., Кальба, Я. *Суб'єктивне благополуччя та рівень тривожності під час кризи COVID-2019: дослідження українського юнацтва. Інсайт: психологічні виміри суспільства*, 2021. 6, 28-39. DOI:10.32999/2663-970X/2021-6-3
- Петровський, А., Петровський, В. *Категориальная система психологии. Вопросы психологии*, 2000. 5, 3-18.

- Tihomandrickaja, O., & Dubrovskaja, E. (1999). Oso-
bennosti social'no-psihologicheskogo izuchenija
cennostej kak jelementov kognitivnoj i motivacion-
no-potrebnostnoj sfery [Features of the socio-psy-
chological study of values as elements of the cogni-
tive and motivational-need sphere]. *Mir psihologii*,
3(19), 80-90 [in Russian].
- Fantalova, E. (1992). Ob odnom metodicheskom
podhode k issledovaniju motivacii i vnutrennih
konfliktov [On one methodological approach to
the study of motivation and internal conflicts]. *Psi-
hologicheskij zhurnal*, 13(1), 107-117 [in Russian].
- Frankl, V. (2000). *Volja k smyslu* [Will to meaning]. Mos-
cow: Aprel'-Press, JeKSMO-Press [in Russian].
- Shakurov, R. (2003). Psihologija smyslov: teorija pre-
odolenija [Psychology of meanings: the coping the-
ory]. *Voprosy psihologii*, 5, 18-33 [in Russian].
- Janickij, M. (2000). *Cennostnye orientacii lichnosti
kak dinamicheskaja Sistema* [Personal value ori-
entations as a dynamic system]. Kemerovo: Kuz-
bassvuzizdat [in Russian].
- Радчук, Г. Аксіопсихологія вищої школи:
монографія. Тернопіль: ТНПУ. 2014.
- Rogers, C. R. Toward a Modern Approach to Values.
Journal of Abnormal and Social Psychology, 1964.
68, 160-167.
- Rokeach, M. The Nature of Human Values. New York:
Free Press. 1973.
- Schwartz, S., Bardi, A. Value Hierarchies Across Cul-
tures: Taking a Similarities Perspective. *Journal
of Cross-Cultural Psychology*, 2001. 32, 268-290.
- Тихомандрицкая, О., Дубровская, Е. (1999).
Особенности социально-психологического
изучения ценностей как элементов
когнитивной и мотивационно-потребностной
сферы. *Мир психологии*, 1999. 3(19), 80-90.
- Фанталова, Е. Об одном методическом подходе
к исследованию мотивации и внутренних
конфликтов. *Психологический журнал*, 1992.
13(1), 107-117.
- Франкл, В. Воля к смыслу. Москва: Апрель-Пресс,
ЭКМО-Пресс.
- Шакуров, Р. (2003). Психология смыслов: теория
преодоления. *Вопросы психологии*, 2000. 5,
18-33.
- Яницкий, М. Ценностные ориентации личности
как динамическая система. Кемерово:
Кузбассвузиздат. 2000.